

Lausunto

08.07.2022

Asia: VN/23753/2021

Lausuntopyyntö sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry

- Socialrättsliga sällskapet i Finland rf

PL 145, 00251 Helsinki 25

(<https://www.sosiaalioikeus.fi>)

Helsingissä 6.7.2022

Lausunto sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

Yleistä

Uudistuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa sosiaalinen luototus koko maassa siirryttäessä hyvinvointialueiden järjestämiin sosiaali- ja terveystalouteihin valtion rahoittaessa toimintaa. Tätä pyrkimystä seuramme kannattaa. Muutos merkitsee kansalaisten tasa-arvon lisääntymistä asuinpaikasta riippumatta. Nykytilanne, jossa vain 30 kuntaa on ottanut sosiaalisen luototuksen palveluidensa piiriin, osoittaa, että kansalaiset ovat olleet hyvin eriarvoisessa asemassa. Muutos on

tervetullut, mutta esitys sisältää joitakin heikkouksia, joihin kiinnitämme seuraavassa huomiota ja toivomme, että nämä heikkoudet korjataan lopullisessa hallituksen esityksessä.

Heikkous 1: Sosiaalisen luototuksen jakamisperusteet on jätetty liian väljästi hyvinvointialueiden päätettäviksi

Esityksen mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttäisi. Lisäksi hyvinvointialueen tulisi määrittellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet lain mukaisesti. Sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen olisi tarkoitus rahoittaa valtionavustuksella.

Jos hyvinvointialueet saavat vapaasti päättää luoton myöntämisen perusteista on olemassa vaara, että nykyinen kunnallinen eriarvoisuus siirtyy hyvinvointialueille. Laki määrittää sosiaalisen luototuksen perusteet hyvin yleisluontoisesti, joten luoton saamisessa ratkaisevaa on, millaiset myöntämisen perusteet hyvinvointialueella päätetään. Omaishoidon tuki on hyvä esimerkki siitä, kuinka eri tavoin kunnat ovat päättäneet tuen saamisen ehdoista. Joissakin kunnissa tuen saaminen on joustavaa, kun taas jossain toisessa kunnassa omaishoidon tuki myönnetään vain, jos se on vaihtoehto palveluasumiselle. Sosiaalisessa luototuksessa valtaosa kunnista on päättänyt jättää asukkaansa täysin tämän lakisääteisen sosiaalipalvelun ulkopuolelle ja pääosin samat kuntien päättäjät alkavat päättää aluevaltuustoissa ja -hallituksissa sekä niiden lautakunnissa. Kunnissa nämä päättäjät ovat pyrkineet vain säästöihin välittämättä asukkaiden tarpeista ja on pelättävissä, että sama politiikka jatkuu myös aluetasolla. Sosiaalisen luototuksen saantiperusteet määrittellään niin kireäksi, ettei juuri kukaan saa luottoa.

Seuramme esittää, että ehdotuksen 2 §:ää muutetaan seuraavasti:

” Hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus asetuksella määrittellä sosiaalisen luototuksen ehdot valtakunnallisesti ottaen huomioon mitä tässä laissa säädetään. Hyvinvointialueen tulee myöntää sosiaalista luototusta ottaen huomioon, mitä tässä laissa ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa säädetään.

Seuramme katsoo, että koska valtio rahoittaa palvelut, tulee niiden saantiperusteiden olla mahdollisimman yhdenmukaisia koko maassa. Kohtuuttomat erot saantiperusteissa eivät vastaa perustuslain edellyttämää kansalaisten tasa-arvoa. Siksi sosiaali- ja terveysministeriöllä palveluja rahoittavan valtiovallan edustajana tulee olla oikeus asetuksella määrittellä sosiaalisen luototuksen saamisen ehdot.

Heikkous 2: On olemassa vaara, että sosiaalista luototusta aletaan alueilla käyttää täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen vaihtoehtona

Lain mukaan Kansaneläkelaitoksen myöntämä perustoimeentulotuki ei saa vaikuttaa sosiaalisen luoton saamiseen. Hyvinvointialueet myöntävät kuitenkin edelleen täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Alueille saattaa olla houkuttelevaa myöntää apua tarvitsevalle ensisijaisesti sosiaalista luototusta, koska sen avun saaja joutuu maksamaan takaisin korkoineen eikä alueelle synny silloin kustannuksia. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki sen sijaan jää yleensä lopullisena kustannuksena yhteiskunnan, tässä tapauksessa hyvinvointialueen, kannettavaksi. Jotta

säästöihin pyrkivä hyvinvointialue ei pääsisi tekemään asiakkaan kannalta haitallisia valintoja, tulisi esityksen 2 §:ään lisätä tarkentava uusi 3.momentti:

” Hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus asetuksella määritellä sosiaalisen luototuksen ehdot valtakunnallisesti ottaen huomioon mitä tässä laissa säädetään. Hyvinvointialueen tulee myöntää sosiaalista luototusta ottaen huomioon, mitä tässä laissa ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa säädetään.

Sosiaalista luototusta myönnettäessä tulee ennen luoton myöntämistä selvittää asiakkaan oikeus täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen ja toimeentulotukea on käytettävä ensisijaisena keinona asiakkaan auttamiseksi.”

Kunnioitavasti

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry

- Socialrättsliga sällskapet i Finland rf

Hallitus

YRJÖ MATTILA EILA SUNDMAN MARJATTA KAURALA TUULA SILLANPÄÄ

Yrjö Mattila Eila Sundman Marjatta Kaurala Tuula Sillanpää Jari J. Marjanen

Puheenjohtaja varapuheenjohtaja II varapuheenjohtaja sihteeri rahastonhoitaja

Seuramme yhteyshenkilö näissä asioissa on puheenjohtaja Yrjö Mattila, osoite Koukkutie 4, 17200 Vääksy, puhelin 040-7154166, sähköposti yrjo.mattila@helsinki.fi

Mattila Yrjö
Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry